

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hét és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, okt. 30.

A trónörökös házassága.

Ma indult meg a vita a képviselő-házban a trónörökös házassága ügyében. Mikor ezt a hírt adjuk, hozzátehetjük, hogy olyas valami indult meg, a mit nagyon fölösleges volt megindítani. Sem vitának, sem becikkelyezésnek, sem helyeslésnek, sem helytelenítésnek nincs helye. A törvény parancsol, annak betűje előírt mindent, a betűknek megfelelték annak idején a házasság megkötésénél — mire való itt tovább minden vitatkozás?

Arra, hogy vitatkozzunk.

Ha Széll Kálmán be nem terjeszti a javaslatot, azért támadták volna meg, hogy az ország előtt titkolózik; most pedig az a hiba, hogy beterjesztette. Valaképpen úgy áll a dolog, hogy a magyar államnak árt mind a kettő, mert vitát provokál és mert a vita ebben az esetben nem maradhat olyan határok közt, hogy a trónörökösre kellemetlen ne legyen. Nálunk pedig hiába van alkotmányunknak minden biztosítéka, ha vezérferfiaink első gondját a korona kegyének hajhászása képezi; ennek az állandó kegy hajhászó hajlamnak ott van a következménye, hogy minden nemzeti törekvésünk megvalósításánál első sorban azt kell figyelembe vennünk: biztosítva van-e ez irányban a király jóindulata?

Jelen helyzetünkben nagyon sokat építhetünk a király jóindulatára; mire való ezt az alapot megingatni? Különösen

mikor a kérdést országgyűlési vita tárgyává tenni teljesen fölösleges.

A lapok megvitatták már a kérdést bőven s mindebből a vitából annyi tisztán látszik, hogy a trónörökös gyermekei sem Magyarország, sem Ausztria trónjára a jelenlegi közjogi szabályok szerint nem juthatnak. Az is világos, hogy Zsófia hercegasszonyból nem lehet osztrák császárné, de lehet magyar királyné; mert Ausztriában a házi törvények teljesen érvényben vannak s így áll annak a morganatikus házasságra, a nem egyenrangú *hitvesre* vonatkozó része is, míg a pragmatika szankció csak a *gyermek*ek jogállására vonatkozó részeket vette át, a királynéra érvényben marad tehát a régi jog és szokás; ezek pedig morganatikus házasságról nem tudnak semmit.

Ugyanezen értelemben szól a királyi herceg nyilatkozata is, azzal a kiegészítéssel, hogy házasságát világosan nem egyenrangúnak nevezi. Ez pedig mást jelent nálunk és mást jelent Ausztriában.

A fent érintettekből u. i. kiviláglik, hogy a nem egyenrangú jelleg nálunk csak a gyermekek jogállásában nyilvánul, Ausztriában ellenben a feleségében is. S a mi aggályra ad okot: ez a különbség a nyilatkozatban nincs kiemelve s közel fekszik a magyarázat, hogy a királyi herceg csak nem akarhatta neje állását a két államban kétféleképpen szabályozni? El fogják tehát ismerni nálunk is, hogy lehet valaki királyi feleség és még sem királyné, feladjuk ezzel a magyar pragmatika szankció, a magyar közjog egyik önálló jellemvonását, a mit mind el lehetett volna kerülni, ha ezt az egész

nyilatkozatot meghagyjuk annak, a mi: családi nyilatkozatnak.

Ha pedig már bevitték a parlament elé, ezt a megkülönböztetést föltétlenül ki kellett volna emelni.

A nyilatkozatnak azonban mint családi okmányának van egy érdekes és fontos pontja: a melyben a királyi herceg eskü alatt ígérte, hogy az u. n. házi törvényeket megváltoztatni nem fogja.

Ez azért fontos, mert az 1741. I., II. tczikkek a magyar trón várományosától főhercegi rangot követelnek, a mi a házi törvényekben van szabályozva olyképpen, hogy főherceg csak egyenrangú házasságból születhetik. A házi törvény az uralkodó akaratából származott, ugyanaz az akarat meg is változtathatja s Ferencz Ferdinánd császár és király ekként egy tollvonással megváltoztathatta volna a házi szabályokat s gyermekeit azzal a tollvonással a magyar és osztrák trón várományosaivá tehetné volna. Ennek elkerülését kellett azzal az esküvel bizonyítani.

De mit tartozott ez a magyar országgyűlésre? Családi dolog az egész annyira, hogy a »házi törvény« szó mindeddig a magyar törvénytárban elő sem fordult.

A tárgyalás alá vett törvényjavaslatnak éppen ez a közjogilag legkiválóbb jelentősége, hogy világosan hivatkozik a házi törvényekre. Eddig nem volt meghatározva, hol szabályoztatik az osztrák főhercegi származás, mert világos utalás történik a házi törvényekre. Ha a királyi herceg le sem tette volna az esküt a megváltozhatlanságra, a házi törvényeknek a gyermekek jogállására vonatkozó része

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Béla vára.

Irta: Apáti J.

Fent, a bérczi tetőn még áll, csertől koszorúzva,
 Hősek sirja felett, mint letörött obelisz.
 Jó ura elporladt; — porladnak hősi vitézi
 S tettüket elzengni nem született hegedős.
 A mohosult köveken, — fájó remegéssel e szívben —
 Lelkem a multba tekint s látom a sok daliát!
 Lent a völgyek ölén, csapatonként vad kunok árja
 Száguld, majd rohamát szünteti s rablani jár.
 Van aki hadra való s neki vág a bérczi erődnék
 S fennen unszolja párviadalra urát:
 Sziklaodúdból jöjj ide, vivni velem, ha vitéz vagy,
 Egyszál kardra! Fenes kun daliát leled itt.
 Türogtató jelzi s már hull a vár dobogója
 S kigyózó uton Béla vezér maga jön.

S...y J...t.

Van szerencsénk szíves tudomására hozni, miszerint
 fűszer-, gyarmatáru, festék-, anyag, bor- és
 ásványviz-kereskedésünket
 az idény alkalmával a legkitűnőbb kínai és orosz theák-
 kal, valódi Jamaikai, Cuba, Portorico, és brasillai ru-
 mokkal, Francia és legkedveltebb magyar cognaccal,
 francia és magyar pezsgő, valódi, tőkén termelt peccsnye,
 asztali, dessert és gyógyhorokkal, egy a legkitűnőbb
 liquerekkel rendeztük be. Raktáron tartjuk továbbá a leg-
 kedveltebb thea-süteményeket, csokoládék és csukorka
 különlegességeket.

Gotschlig Ágoston-féle rum lerakat.

Minden filologia és antropologiai bizonyíték daczára, nem a finn-ugor, de török s tatár rokonságban hiszek; s egyedüli bizonyítékul e két népcsalád velünk rokonvonását, a rombolási s pusztítási hajlamot állítom oda. A magyar Alföld annyi virágzó községét, büszke kastélyait, e két népcsalád időnként beözönlő hadai tették egyenlővé a föld porával s fájó szívvel, de kénytelen vagyok beismerni, hogy a magyar — legalább a multban — szinte nagyon kifejtett hajlammal birt a rombolás és pusztításra.

Ha külső ellensége épen nem volt, — a mi különben ritkán esett meg, — neki ment a szomszédjának s azt és birtokát pusztította, sokszor csak legénykedésből.

Igaz, hogy az alföldi építkezés kevésbé szilárd anyagot használt föl czéljaira s éppen ez az oka, hogy e fajta emlékeink az Alföldön vajmi ritkák: míg a hegyvidék követ, meszet

bőven termelt s az ottani építkezések romjaikban is, monumentálisak.

Igy Béla vára is; Belényestől mintegy háromnegyed órányira, a Fekete-Kőrös baloldalán, fent a Fenes község feletti hegyen, remek kilátással Belényes, a Fekete-Kőrös völgye és a Bihar havasaira.

Két, három bárom bástyafal hatalmas szikladarabokból s úgy látszik, forró mésszel megmunkálva épült.

Ha a fentebb említett eredendő bűnünk, a rombolási vágy nem keres anyagot a kielégítésre, még így is több század forgószélét, viharát meg fogja szilárdan állani.

A vártorony megviselve bár, még áll, mint egy felkiáltó jel, vagy mintha Kleopátra tujét hegyével állítanók a földbe, felül tömörebben, szélesen, alul csaknem hegyesre szűkülten a vihar és az emberek pusztításától.

CSORDÁS TESTVÉREK

Nagyvárad,

Szent László-tér, takarékpénztár-épület.

Valódi amerikai petroleum
 napi áron.

Telefon 249.

Telefon 249.

Naponta friss Kassai és Prágai sódar, császárhús, debreczeni kolbász, frankfurti virstli, s itt még fel nem sorolt hideg felvágottak. Ementhali, Trappista, Groyer s mindenféle dessert sajtok. Déli és candirozott gyümölcsök a legkedveltebbek, kitűnő zamatos Cuba, gyöngy, Jáva és Mocca kávé nagyraktárunkat a legjutányosabb napi árak mellett.

A midőn ezt b. tudomására hozzuk, kérjük szíves pártolását, biztosítván, hogy az árak minőségével, mint szolid áraink, pontos és lelkiismeretes kiszolgálásunkkal teljes megelégedését sikerülend megnyerni.

Friss maroni és idei füge.

törvénybe iktattatván, ezentúl elvonatik az uralkodó rendelkezése alól s csak a törvényhozási uton lesz módosítható.

Sajnálандó ennél a pontnál, hogy ismét nem a házi szabályok szószerinti szövege jön törvénybe, hanem csak olyan »azt mondja« féle hivatkozás. Érthető és méltányos tehát azok követelése, a kik a házi törvények nyilvánosságra hozását sürgetik. Egyik fővárosi lap megírta, hogy Széll Kálmán megmutatta e törvényeket Pulszkyknak s még néhány képviselőnek. Miért ne mutathatná be akkor az országgyűlésnek, az egész országnak?

Habozás, félrendszabályok, félénkség, tartózkodás a kényesebb kérdések megoldásától: ez volt a magyar államférfiak közjogi politikája Béccsel szemben mindig s ebből származott nem egy vitás hézag alkotmányunkban, a melyet pedig hej beh könnyen ki tudtak mindig használni ellenségeink! A Magyarországot ért bonyodalmak, közjogi elkeseredett fegyveres és szóharczok legtöbbszörre ilyen laza, bizonytalan szerkezetű szabványokból eredtek s elkerülhetők lettek volna, ha bátran, egyenesen, nyíltan szövegezték volna őket.

Fent rámutattunk, hogy ha már a trónörökös nyilatkozatát törvénybe iktatják, nem ártott volna annak némely pontját Magyarországra nézve jobban körülírni s a házi törvényeket csatolni hozzá. Hiányai, bizonytalan helyei vannak e becikkelyezésnek — Isten óvja Magyarországot, nehogy ellenségeink valaha visszaéljenek e hiányokkal! K. A.

Választási kombinációk Bihar-megyében.

Ismételten foglalkoztunk már a biharmegyei választási készülődésekkel, melyek különben még csak a kombinációk állapotában vannak s pusztá híresztelések jellegével bírnak. Ujabbban ismét forgalomba jöttek ilyenféle hírek. Ugy beszélik, hogy a románoknak megígérték, hogy ezuttal két kerületet kapnak: *Belényest* és *Magyar-Csékét*. Belényesen ugyan egyik helybeli lap híre szerint *Gajári* Ödön szeretne

fellépni, de értesülésünk szerint a belényesiek magok közül akarnak követet, még pedig *Fassie* Tódort, a jelenlegi csékei képviselőt óhajtják felléptetni; ez esetben pedig Csékén dr. *Sztán* Flóris, belényesi főgymnáziumi tanár lépne fel. Bevezető sorainkból világos, hogy e hírek valódiságához még sok szó és sok — kétely fér.

A községi helynevek magyarosítása.

Barabás Béla országgyűlési képviselő, a függetlenségi és 48-as Kossuth-pártnak tagja, a Ház holnapi ülésén meginterpellálja a kormányt a községi helynevek magyarosítása tárgyában és ez alkalommal éles módon szándékozik szót tenni a kormánynak a nemzetiségekkel szemben való lanyha magatartását.

ORSZAGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, okt. 30.

Alighogy megnyitotta *Perczel* Dezső az ülést, az előadói székbe siet *Engelmayer* József, a ki oly halk hangon ajánlja a *trónörökös házasságáról* szóló javaslatot, hogy egy árva betűt se lehet hallani.

— Mi ez? halljuk! — türelmetlenkedik az ellenzék.

Kossuth, Rakovszky és mások odamennek az előadói szék elé, — hátha így hallanak valamit?

Hasztalan kísérlet! *Engelmayer* csak hápog, hápog hangtalanul — s végre ezek is reménytelenül ülnek vissza helyükre.

A trónörökös nyilatkozata.

Egyszerre a jegyző kiáltása hallatszik: — Kossuth Ferencz!

Kossuth Ferencz: Megvallja, hogy az előadói beszédet nem hallotta, tehát nem is felelhet rá. De azt hiszi, érveiben megtalálja az előadót a választ.

A trónörökös nyilatkozata vagy nem újítás és akkor szükségtelen, (Ugy van!) vagy újítás s akkor beleavatkozik a magyar nemzet és királya közti szerződésbe. (Ugy van!) Ez a nyilatkozat nemcsak a trónörökös feleségének sérelme, hanem a magyar közjog sérelme is. A

házi törvényeket a magyar közjog sohasem ismerte. (Zajos ugy van!)

A magyar törvények még akkor se ismerték el a házi törvényt, mikor ismeretes is volt egy-egy rendelkezése. Így a gyámságot a házi törvény a kiskoru trónörökös felett a legidősebb családtagnak rendeli, — a magyar törvény kimondja, hogy annak gyámja a *nádor*.

Egy nyilatkozat a törvény hatályát nem változtathatja meg. Föl sorolja, hogy hányszor változtatták már meg a házi törvényt. Követeljük-e a házi törvény betérjesztését? Az első perczben fölmerült ez az idea a pártban, mert föllázító, hogy a magyar király egy házi törvény által legyen megkötve, melyet nem ismerünk. De aztán elállottunk ettől. Nem vesszük magunkra a felelősséget. Mert mi történhetik? Vagy bemutatják s akkor megtörténhetik, hogy *akármilyen benne*, a többség tudomásul veszi. Vagy nem mutatják be s akkor az a szegényteljes állapot áll be, hogy a magyar királyt illető törvényt titkolják az országgyűlés előtt. (Tetszés).

Nem ismerünk el oly törvényt, melyet nem az országgyűlés hozott (Tetszés) s melyet önkényűleg lehet megváltoztatni. Mit ér a korona esküje, ha már előre le van kötve olyan törvénnyel, mely meglehet, hogy ellenkezik alkotmányunkkal. (Zajos ugy van! a szélsőbaloldalon!)

Pontonként felsorolja a nyilatkozat sérelmeit: a morganatikus házasságot, a feleség törvényességének fokozatosságát stb., melyeket a közjog nem ismer.

A nemzet határozottan kijelölte, hogy ki lehet trónörökös és így ahhoz hozzá tenni nem lehet. A trónörökös nyilatkozata változtat azon öröklési renden, melyet őseink hagytak. Törvényes gyermekekről van szó és nem egyenrangúkról. Bebizonyítható beszédem második tétele, hogy a magyar törvények csak egyféle jogot ismernek, vagyis ezek nem tudnak morganatikus házasságról, csak igazi feleségről. Mert ha arisztokratikus szempontok szerint ítélünk az is kérdés, hogy egyenrangú-e az az uralkodócsalád, a mely 1000 év óta uralkodik azzal, a mely csak 80 év óta uralkodik.

Imé van fejedelmi család, melynek őse még nem rég disznópásztor volt, a másik földmives. Ezután az előadótól hallott érveléssel foglalkozik. Hangsúlyozza, hogy valaki másnak a jogairól nem mondhat le, nem a feleségről, még kevésbé a menyasszonyáról.

Pichler Győző: A parthie még vissza mehetett volna. (Nagy derűtlenség.)

Kossuth: Sérti az alkotmányt is, mert például megváltoztatja a koronázási szertartásokat, melyeknek lényeges része a királynő megkoronázása.

Törvénnyel bizonyítja, hogy nem főher-

Évekkel ezelőtt többször felkerestem e romokat s egy ily alkalommal ősz, törődött, öreg embert találtam a keleti szöglet-bástyán, ki pipaszó mellett bámult az átelleni havasokra.

Első tekintetre felismertem emberemben a magyart s eltűnődtem, hogy mi a kő ütött az öreghez, hogy ide vonszolta fel öreg csontjait? Hiszen hazulról, az ablakából vagy udvaráról is láthatta volna mindezt a tájat, hegyet, mit innen — fáradságos vánszorgás után — élvezhetett.

Kérdésekre kitérő feleleteket nyertem s világgyűlölnöknek gondoltam; míg aztán másoktól nyertem felvilágosítást, hogy az öreg munkaképtelen ember tulajdonképpen örségen volt.

Még jobban elképedtem, mert tudtommal immár megnyugodtak a mi rokonaink: törökök és a tatárok.

De hát a tárkányi magyar azokkal csak elbánnék ma is, hanem van azoknál nagyobb ellenség: a fináncz; Tárkányban pedig a hány ház, annyi pálinka üst s a finánczolatlan szilvale mégis csak *pálinkább*, mint a finánczolt.

Igy tudtam meg, hogy amint a belényesi hidon az első pénzügyőr mutatkozik, az öreg bizonyos karmozdulatokkal ad jelt a hozzá legközelebb álló örsnek s ez tovább telegrafál s így 10 percz alatt tudják a faluban, hogy: jön a tatár.

Béla várát valószínűleg Salamon király korában építette Béla herceg, ki Salamontól László és Levente hercegekkel bírta a későbbi Partiumot, hercegi czimmal.

Tárkányi tradíció szerint, Salamon — már László alatt — Havasalföldről kunokkal fogóztatva betört s pusztítva érkezett Béla vára alá, hol a kun vezér; Tarkhán fia Fenes, a várát napokig hiába ostromolva, Bélát, — akkori szokás szerint párharczra hívta fel, hogy így döntse el a vár és az ostromlók sorsa.

A párharcz Béla javára dőlt el, s Tarkhán a kunvezér letette a hűségi esküt s fiát: Fenezt a vár alatti völgyben temette el s a sir körül telepedett meg az alvezér népe s vezérétől vette volna a község is nevét.

Tarkhánnak Béla herceg a mai Tárkány helyén mutatott ki lakáshelyet s így itt épült fel Tárkány s a vár későbbi védelmében többször kitűnt kun lakosok megmagyarosodván, az oláh tengerben tisztán magyar szigetet képeznek.

Fenes felében magyar, felében oláh lakosai jó egyetértésben s bizonyos anyagi jólétben élnek.

A Fenes és Tárkány községek népességének pluszából került ki Ujlak részben magyar, részben oláh lakossága.

Salamon nem adta meg magát Bélának, hanem idejében eltűnt a kun táborból.

Pár év múlva, Béla várától Keletre, — a hegyek között, — egy nagyszakálu remetéről hoztak hírt Béla hercegnek s ez vadászat közben, közel a remete kunhózához bölényt ejtett el s ez alkalommal felkereste az öreg remetét s benne Salamonra ismert, de látva az öreg áhitatát s meglegedését, nem háborgatta többé a vezeklőt.

A nép messze földről eljár a remetéhez, kiról azt írja Eötvös, hogy:

»Egy letűzött kard a szent kereszt ott
Es az oltár Isten adta föld.«

Salamon elhalván, Béla a Súlyom község közelében ma is álló gyönyörű román stílusú torony körül apátságot alapított s az egyszerű remetét királyi pompával oda temettette.

A Visegrádról menekülő, futó király, korolánként dörögte:

»Átok reád magyarok hazája!«

A haldokló remetének pedig:

Egy óhajtaást rejt s mond szíve, szája,
Legyen boldog a magyar hazája!

A remetelak körül épült a mai Remete község.

czegekről, hanem *főhercegi utódokról* van szó. Miután az eredeti latin szöveget idézte, azt mondta, hogy ez Salamon fordítása. Szónoknak erre vonatkozó felfogása egyezik Deákéval.

Szilágyi Dezső: Int tagadólag ujjával és jegyez.

Kossuth: Az uralkodóház házi törvényeit összhangzásba kell hozni a magyar törvényekkel.

Tiltakozik az ellen, hogy a magyar trónörökös gyermekei ne örökölhessék a trónt. Ez ellen az országgyűlésnek egész erejével tiltakozni és küzdeni kell.

Az ellenzék perczekig éljen. Felkiáltások: 5 percz szünet! Az Ugron-pártból Polónyi Géza az első, ki Kossuthnak gratulál.

Elnök: Az 5 percznyi szünetet elrendeli.

Szünet után:

Zichy János gróf: Elvben a törvényjavaslat becikkelyezése ellen kifogást emelni nem lehet. Az országgyűlés elé terjesztése helyes volt, a felmerült közjogi skrupulusok szempontjából. Módosítást nyújt be, a melylyel a törvényjavaslatot elfogadja, de kifejezetten beleveendő, hogy a trónöröklési rend nem folyamán az ausztriai trónöröklési rendnek, hanem független és önálló.

Holló Lajos röviden foglalkozik a kérdéssel, mert nagyrészt egyetért a Kossuth Ferencz fejtegetéseivel. A házi törvény ismeretlen szabályokat állít ide, melyek nem csak az uralkodóházra, de az országra is kötelezők. Tömeges veszély van abban, hogy a házi rendet becikkelyezés nélkül érvényesnek elismerjük. Ellenben semmi veszedelmet nem lát abban, ha a házi törvényeket alkotmányos uton az országgyűlés becikkelyezi. Határozati javaslatot nyújt be, hogy a házi rendet alkotmányos tárgyalás, esetleg becikkelyezés céljából a Ház elé terjesszék. (Helyeslés.)

Mezőssy Béla a javaslat legsérelmesebb pontját abban látja, hogy a magyar állam szuverenitását sérti. Magyarország jogait semmiféle fejedelem vagy házi törvény meg nem szoríthatja a magyar törvényhozás beleegyezése nélkül. Már pedig a házi törvény alapján a trónöröklésre nézve bármikor kijátszhatják jogainkat. És a szégyenletes az, hogy ezt az eddig csak tört házi törvényt most meg törvényben is elismerik. Az az 1723. országgyűlés, mely lemondott a szabad királyválasztás jogáról, ha akarta volna, kimondhatta volna azt is, hogy az legyen a magyar király, a kit a császári ház házi törvénye kíván. De ezt az 1723. országgyűlés nem mondta, tehát nem a házi rend, hanem a mi törvényünk az irányadó. Valamint a multban nem kötelezte a nemzetet semmiféle házi törvény, a mely pedig meg volt már a pragmatika szankezió előtt is, most is csak a saját szentesített törvénye kötelezi. Az a házi törvény szemünkben *értéktelen papír*. Hiszen, ha ez így lenne, megszűnne a jogfolytonosság, mert minden jogunkat megsemmisíthetnek valamely házi törvénnyel. Most szükség nélkül újra bele akar esni az országgyűlés abba a hibába, a mibe az 1723-iki országgyűlés, hogy egy tál lencsért eladta a nemzet egyik legfontosabb jogát, a szabad királyválasztást. (Ugy van!) Most a nem ismert házi rendnek áldozzák föl a törvényt. Az ezredéves alkotmányt, az igazgyöngyöt föláldozzák, hogy egy haszontalan üvegdarabot őrizzenek helyette. Ez az abszolutizmus; a parlamenti jogok megkerülésével. Azt a kérdést: ki az ausztriai főherceg, Magyarországra nézve nem a házi rend dönti el, hanem a magyar törvény. Ez pedig csak törvényes házasságot és törvényes utódokat kíván. Ez a törvényjavaslat azonban erkölcsi lehetetlenség. Azt kívánja, hogy az uralkodó tagadja meg az apát. Nem jó pszichológusok azok, a kik azt hiszik, hogy az lehetséges és az uralkodó majdan az apát tagadja meg. (Taps a szélsőbalon.) Minek szembe állítani az apát az uralkodóval, minek fölleveníteni a trónviszályokat? Habsburgokat sok csapás sújtotta, csak a trónviszálytól volt megkímélve, éppen attól, a mi nemzeti királyaink legfőbb baja volt. Most felidéznek újabb veszedelmet is. (Tetszés.) Ha *Ferencz Ferdinánd* lemondott volna jogairól és elment volna idegen földre szeretni,

hitvese csak feleség és gyermekeinek anyja lett volna, de mivel jogairól nem mondott le, hitvese Magyarország királynéja lesz, gyermekei Magyarország trónörökösei. De mi lesz, ha nem magyar királyné? Vértett szívünk, mikor egy félőrlt a legjobb királynét megölte, de épp úgy vérez szívünk most, mikor csökönyös sudvari felfogás elevenen sirba tesz egy másik királynét. (Zajos tetszés.) A törvényjavaslatot el nem fogadja. (Taps.)

Halljuk a kormányt!

A beszéd után *Rátkey* Lászlót hívták föl szólásra, de a szélsőbalon nagy zajjal azt követelték, hogy a kormány és pártja részéről is beszéljen valaki.

Perczekig tartott a zaj. *Rátkey* le is ült! az elnök újra felszólította, hogy beszéljen, de a turbulens lármá megakadályozta.

— Nem tudják magukat védelmezni! kiáltottak. Szünetet, szünetet. Végre szóhoz jutott *Rátkey*. — A mióta — ugymond, a jog, törvény, igazság jelszava elhangzott (Zaj) meglepi, hogy vitáink ismét a régi rendszer vágásába térnek. Kéri a házat, hogy felszólalását holnap tehesse meg.

Szék Kálmán felszólalása után a ház beleegyezik, hogy *Rátkey* holnap beszélhessen.

A képtárlat.

— Kernstock kitiltott képe. —

Egyik fővárosi krajczáros újság képtárlatunkról egy feltűnő dolgot közölt *Kernstock* képének kitiltásáról. Erre vonatkozólag a következőket közölhetjük:

A nagyváradai képkiallítás tudvalevően az e célra alakult nagy rendező bizottság rendezte, a mely társadalmunk intelligens köreiből arra való tekintet nélkül alakult, hogy az illető tagja-e a Szigligeti-Társaságnak vagy sem. Nem áll tehát, hogy a képkiallítást a Szigligeti-Társaság, vagy annak kiküldött bizottsága rendezte volt. Az e célra alakult rendezőség az Országos Képzőművészeti Társaságot arra kérte föl, hogy a közvetítést eszközölje közte és a művészek közt; s a dolog technikai részét a rendezőség költségére végezze, mindenért, a mi történt, a rendező-bizottság felelős.

Mikor már a képkiallítás anyaga Nagyváradon volt, a rendezőség művészeti osztályának elnöke, *Radó Ignác* dr. megtekintette a képeket és kifogást emelt *Kernstock* Károly »Szerelem« című képének kiállítására ellen. Tette ezt arra való tekintettel, mert a képkiallítás rendezői előtt egyik főczélként az lebegett, hogy a képzőművészetet a fiatal generációval megszeretessék, hogy a serdülő ifjuság is minél nagyobb számban látogassa a tárlatot. Hiszen *Radó Ignác* dr. a rendezőség egyik gyűlésén indítványt is tett, hogy mindkét nembeli fiatalságnak díjtalanul engedjék megtekinteni a képkiallítást. Ettől azonban elállottak, mert esetleges anyagi balsikertől tartottak s azért a serdülő fiatalság számára a lehető legmérsékeltre szabták a belépő díjat.

Radó Ignác dr. úgy találta, hogy *Kernstock* festménye tárgyánál és kidolgozásánál fogva nem való az ifjuság szeme elé s a szülők is rossz néven vennék a rendezőségtől, ha az ifju látogatók erkölcsi érzékének megóvásáról nem gondoskodnának. Ezért is saját felelősségére határozottan kijelentette *Telepy* Károly, a képzőművészeti társulat műtárosa előtt, hogy a kép kiállításába bele nem egyezhetik, daczára, hogy *Telepy* Károly a rendelkezés ellen óvást emelt. E rendelkezésért *Radó Ignác* dr. most is elvállalja a felelősséget.

Csak akkor, amikor már *bevégezt* tény

volt, hogy *Krenstock* képe kiállítva nem lesz: akkor történt, hogy *Radó Ignác* dr. a bibornoknak, a kiállítás védőjének jelentést tett a tárlat anyagáról. A beszélgetés során megemlítette, hogy az érkezett festmények közül egyet a serdülő fiatalságra való tekintettel nem tartott kifüggeszhetőnek. Vannak a tárlaton egyéb nuditások is, így például *Ipolyi képe: Dante álma*, melyen *Beatrix* alakja teljesen meztelenül látható, de azok semmi aggályt nem okoznak. Ezeket *Radó* dr. monodta el; a *bibornok egyetlen kép kifüggesztésére vagy ki nem függesztésére befolyást nem gyakorolt*. Meghallgatván az elnök előadását, annyit megjegyzett, hogy helyesli *Radó* intézkedését, mert ő maga is sokat vár a kiállítástól a fiatalság műzslésnek fejlődése dolgában.

A valósággal ellenkezik tehát az az állítás, mintha a kérdéses kép kitiltása a tárlatról *Schlauch* bibornok-püspök kívánságára történt volna, mert itt csak a rendezőség, jelesül a művész osztály elnökének tényéről van szó, aki, ismételjük, a felelősséget azért minden tekintetben elvállalja.

UJDONSAGOK.

TAJÉKOZTATO.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3—5-ig 20 fillérért. Kedden és csütörtökön d. u. 3—5-ig 40 fillérért. Más időben 1 korona.

Nov. 2. Az orvosgyűlés ülése d. u. 5 órákor az Akadémia épületében.

Nov. 2. Nagyvárad város közigazgatási bizottságának ülése d. u. 3 órákor.

Nov. 4. Szigligeti-Társaság felolvasó ülése a jogakadémia dísztermében.

November 5. Tiszti főszemle a várban.

* **Személyi hír.** *Lahner* Viktor vezérőrnagy, a honvéd nevelőintézetek felügyelője Nagyváradon időzik s az itteni honvéd-hadapródiskola felett szemlét tart.

* **A hercegprimás nevenapja.** *Vassary* Kolos bibornok hercegprimás ma ünnepelte egész csöndben nevenapját. A biboros főpap egészsége helyreállt, ma az üdvözlők közül többeket fogadott is. Reggel 9 órákor házi kápolnájában csöndes misét mondott azután visszavonult termébe. Részint levélben, részint táviratilag üdvözlöttek a hercegprimást a kormány, a püspöki kar tagjai és a hatóságok fejei. Személyesen jártak a palotában: *Hettyey* Sámuel pécsi püspök, *Márkus* József főpolgármester, *Rudnay* Béla főkapitány, *Boltizár* József püspök vezetésével az udvari papság és az esztergomi káptalan tagjai, a kik ebből a célból érkeztek Esztergomból Budapestre. A központi papnevelő intézet elöljárósága testületileg jelent meg *Várossy* Gyula pápai praelátus kormányzó és *Kriszán* Mihály pápai kamarás igazgató vezetése mellett. Az egyetem hittudományi kara *Berger* János dekan vezetésével, a gazdasági személyzet *Vassary* László gazdasági tanácsos vezetésével. A fővárosi papság testületileg jelent meg. Az üdvözlőknek egy részét fogadta személyesen a hercegprimás, más részét helyette dr. *Kohl* Medárd praelátus. A palotában kitett iven számosan gratuláltak a főuri világ és közéletünk kitűnősegei körül.

* **Új ügyészégi megbízott.** Az igazságügyminiszter *Nuszbek* Sándor békés-csabai járásbírói aljegyzőt az ottani járásbíróshoz ügyészégi megbízottá nevezte ki.

* **Kitüntetett nagyprepost.** *Virter* Lajosnak, a váci káptalan nagyprepostjának és cz. püspöknek a király az egyház és közügyek terén szerzett érdemei elismerésül a másodosztályú vaskoronarendet adományozta.

* **A színház átvétele.** *Komlóssy* József gazdasági tanácsnok elnöke alatt tegnap kezdte meg a bizottság a színház, bérház és a diszletraktár átvételét. Alaposan megtekintenek mindent, hogy pontosan, a követelményeknek megfelelően van-e készítve. Most történik meg az átvétel alapján a leszámolás is az épületekre.

* **Az Orsolya-rendházak egyesítése.** A Szent Orsolya-rend (melynek Nagyváradon van egyik legnagyobb háza) magyarországi házai november havában gyűlést szándékoznak tartani Esztergomban. A gyűlés tárgya a rendházak uniója lesz. Ez eszme már mintegy száz esztendeje foglalkoztatja a vezető köröket a nélkül, hogy eredménye vezetett volna. Most újból és élénken fölvetették s a nagyszombati, győri és erdélyi házak mellette vannak, a pozsonyi ház ellenzi. Az unio értelme az, hogy közös anyaház volna, ahol az apáczaölötteket nevelnék s innét küldenék szét a különféle házakba; az apácza az egyik házból a másikba volnának disponálhatók s missziós telepekre is mehetnének. Mindez eddig nem így volt, hanem minden ház teljesen önálló és független volt egymástól.

* **El nem fogadott főgondnokság.** A barsi ev. ref. egyházmegye gróf *Tisza* Istvánt főgondnokává választotta meg. Most gróf *Tisza* István arról értesítette az egyházmegyét, hogy a főgondnoki hivatalt nem fogadhatja el és ezt azzal okolta meg, hogy túlságos elfoglaltsága miatt nem volna képes tisztét lelkiismeretesen betölteni.

* **Elhalasztás az ünnep miatt.** Nagyvárad város közigazgatási bizottsága mindig a hónap első csütörtökjén délután tartja rendes havi ülését. November hóban az első csütörtökön ünnep lesz s ezért nem holnap, hanem pénteken délután tartja meg havi ülését.

* **Munkácsy Mihály halotti anyakönyvi kivonata.** Munkácsy Mihály halotti anyakönyvi kivonata, hazai anyakönyvbe való bejegyeztetés végett a beregszászi alispáni hivatalhoz a napokban érkezett meg. Az okmány hiteles magyar fordításban a következőleg szól: „Halotti levél 243. sz. Doppelsdorf, 1900. május 2. Alulírott anyakönyvvezető előtt megjelent mai napon a személye szerint ismeretes Endenichben lakó Drecesen Antal kertész s bejelentette, hogy Lieb Mihály Leo festő, akit Munkácsinak hívnak, a bejelenő előtt vezetékneve után ismeretlen Ceciliának férje, 56 éves, katolikus vallású, endenichi lakos, itt született Munkácson, Ausztriában, (így!) az elhalt s legutóbb Munkácson lakott adószedő Lieb Mihály és foglalkozás nélküli Roők Cecil házasságuk fia, Endenichben 1900. évi május elsején délután 1 órakor meghalt. Felolvastatván stb. Dr Ruland m. p. anyakönyvvezető.”

* **A városi napdíjasok ügye.** A Nagyvárad városától elbocsátandó díjnokok ügyével foglalkozott a tanács. *Bordé* Ferencz tanácsnok kifogásolta, hogy derűre-borura elbocsátják a hivatalnokokat, anélkül, hogy az ügyosztály vezetőket megkérdezték volna. A napdíjak redukálását azzal indokolta a polgármester, hogy a szervezeti szabályrendeletben 2 korona és 1 kor. 60 fillér napdíjak vannak megállapítva s így csak ezen szabályzat követelményeinek tett eleget, amikor a szabályellenesen felemelt napdíjakat redukálta. Az ügyosztály vezetőket tanácskozássra fogja összehívni a polgármester a napdíjasok elbocsátása tárgyában. Hir szerint azok a napdíjasok, akiknek a napdíjából levontak, tömegesen elakarják hagyni a városi hivatalokat.

* **Stipsics báró kitüntetése.** A nagyvárad 19. sz. hadosztály-tüzérezred parancsnokát, *Stipsics* báró ezredest, a király a harmadosztályú vaskorona-renddel tüntette ki. A rokonszenves ezredes kitüntetése az egész városban általános örömet okozott.

* **Kinevezés.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter Poymár Alexandrina okleveles tanítónőt a kisvárdai állami elemi népiskolához rendes tanítónővé kinevezte.

* **A második felebbezés.** Nagyvárad város október havi közgyűlése tudvalevőleg törülte a jövő évi költségvetésből a *Szedlarikné* Dudinszky Anna tulajdonában levő női ipariskola segélyét. Ez az 1000 korona pedig olyan nagy tényező az iskola fenntartásánál, hogy e nélkül aligha fennállhatna az iskola. Mint már említettük, az iskola tulajdonos-igazgatónöje megfeleltette a közgyűlés határozatát. Tegnap egy másik felebbezés is adatott be. Dr. *Kazay* Kálmán és társai felebbezték meg a segélyt megtagadó közgyűlési határozatot. Az aláírók között néhány városatyja is van, míg a többiek a polgárság köréből valók.

* **Ne vásároljunk vasárnap!** A kereskedelmi alkalmazottak országos egyesülete megleghangu fölhevást bocsát ki a közönséghez, kérve, hogy vasárnap senki se vásároljon a boltokban semmit (Valamint hétköznapon este 8 óra után sem.) Legyen a vasárnap valódi munkaszünet. A hetedik pihenő nap, a hat munkában eltöltött hétköznap után. A hangulatos fölhevás tartalmából a következő részletet szöszereint közölve, melegen ajánljuk a közönség figyelmébe:

Légy üdvöz vasárnap! Nyugalom napja!
Városok lármáját csendé varázsolod,
Megáll a kerék és ha te akarod
Szünetel a pöröly s a boltok ajtajára
Szelid csendnek terjeszkedik szárnya.

A másik sarokban némi melankólia árad a Családi kör első sorából: Este van, este van, kiki nyugalomra... Végül prózában következik ez az óhajlás:

Vajha a magyar kereskedőhöz is beköszöntené a vasárnap, hozván neki mindazt a boldogságot, a mi a kalmár aranyánál fölötté drágább: testi pihenést, lelki üdülést, erkölcsi épülést! Fáradtságos napi munkája, gondjai után, — a családi tűzhely nyugalmas boldogságát!

A londoni koránzáró-egyesület így érte el céljait. Nálunk, legkivált a vidéken, nehezen fog menni, de kitartással, szívóssággal, szorgalommal talán még sikerül az ostrom s föl szabadul a vasárnapi munka alól a hétközben elcsigázott, agyonfárasztott kereskedelmi alkalmazottak serege.

* **Temetés.** Nagy részvét mellett temették el tegnap az oly hirtelen elhunyt *Keresztényi* Lajos kerékgyártó hült tetemeit. A gyászszertartást *Gábríely* Lajos plebános végezte. A temetésen a „V.-Váraljai Népkör” tagjai, dr. *Dési* Géza elnök vezetése alatt testületileg jelentek meg s díszes koszorút helyeztek az elhunyt koporsójára.

* **Életmentő jogászok.** Hétfőn délből két nagyvárad jogász egy nő életét mentette meg. *Rigó* László és *Düboá* József I. éves joghallgatók a Körözs partján sétáltak, a mikor észrevették, hogy egy urinő arra menve megcsuszott és a vízbe esett. Talán végzetessé vált volna, ha a két bátor ifju ki nem menti kényelmetlen helyzetéből.

* **Halálos elgázolás.** *Gazdag* Sándor városi kocsis hétfő délután szemetet hordott ki a Komendáns-rétre. Visszajövet a régi temető kapujánál a lovak megbokrosodtak, a kocsi magukkal ragadták. A kocsis nem tudta megfékezni a megvadult állatokat, sőt egy fordulónál leesett a kocsiról. A lovak végig vágattak a szűk utcákban. Ugyanekkor *Árva* János kocsijával a Heller-gyár kapujába tartott, a mi-

kor a megvadult lovak neki mentek kocsijának és felborították, miközben a szerencsétlen kocsis a szekér alá esett, mely egész testén végig gázolt. A súlyos szekér oly sérüléseket okozott a szegény emberen, hogy eszméletlenül szállították be a Biharmegyei kórházba.

A sérültet tegnap akarta kihallgatni *Fatagy* Károly r. ndőrfogalmazó, azonban nem lehetett, mert mindig eszméletlen állapotban volt. Nem is jutott többé eszméletehez, mert még a délutáni órákban meghalt. A szerencsétlenül járt kocsist édes anyja siratja, a kinek öreg napjain egyedüli támasza volt.

* **A duhajkodás vége.** Vasárnap este *Kubányi* István nagyvárad kárpitos együtt mulatott *Goldberger* Mártonnal, a kivel 11 óra tájban hazafelé indult. A mint a Lloyd-kávéház mellett elhaladtak a Sas-utcának tartva az éjsötétjében egy emberrel találkozott, a kit *Goldberger* Márton heves veszekedés után arcul vert. Azonban az sem maradt rest, hanem kivette bicskáját és neki rontott a két embernek. Ebben a heves verekezésben *Kubányi* István lett az áldozat, a kit az ismeretlen több helyen megszúrt és a jobb karját egészen átszúrta. Ezután az ismeretlen alak az éj homályában eltűnt, s most hiába nyomozzák, mert a jelen voltak közül senki sem tudta felismerni.

* **Az Uránia második Petőfi-estéje.** Hétfőn este a budapesti Uránia-színházban megismételte *Tordai-Grail* Erzsébet a nagyvárad közs. felsőbb leányiskola egykori tanítónője multheti Petőfi-estéjét. A közönség ezuttal is megtöltötte a színházat s mindvégig sokat tapsolt. A művész ezuttal a költő szebbnél szebb verseivel jellemezte Petőfi életét és költészetét.

* **A „Filléres takaré- és segélyszövetkezet”** értesíti t. tagjait, hogy a befizetések tekintetével az ünnepre, november hó 1-én délelőtt 9-től fél 11-ig teljesítendőek.

A nagyvárad vár története.

(Kivonat egy nagyobb munkából.)

(Folytatás.)

1660. július 14-én 60,000 török támadja meg a 850 főből álló, leginkább önkéntes őrséggel bíró várat. Ez volt a *várad vár leghevesebb ostroma*. (Röviden közöltem a „Tiszántul” 1900-ik, szept. 6-iki számában).

1660. aug. 27-én megkötött egyezmény után a 300 főre lepadt őrség egy része *Püspökiben* más része *Szöllősen* maradt. Nagyobb része Debreczenbe s onnan később a *nyomdával és a Nagyváradon nyomni kezdett bibliával* Kolozsvárra ment.

1661-ben a dölyfös *Szinán* pasa Debreczen város főbiróját *Nagyváradra* hozatja, kihallgatja. És mert az többet látott és többet mondott el mint a mennyi a pasának tetszett, egyszerűen megfojtatta.

1662-ben egy török íródeák kiadja a parancsot, hogy *Debreczen lakói megszámláltassanak*. 1800 ház után 1200 tallér adót vetnek ki Debreczenre, mely összeget *Dobozy* István főbiró 30 polgár kíséretében hozott át Nagyváradra.

1662-ben *Közép-Szolnokmegye is Nagyváradnak hódolt*. A parasztok nem a földesuraknak fizettek és dolgoztak, hanem a várad pasának.

1663-ban *Husszein* pasa *Várad-olaszt* tapasztos kerítéssel (palánk) véteti körül. Ez volt tehát az a ma is sokszor emlegetett állítás, hogy a várad vár *hajdan milyen messzire terjedt*. Csak olyan területen feküdt az, mint ma.

1664-ben *Rákóczy* László, Sárosmegye főispánja vállalkozott arra, hogy a várad várat csellel visszaszerzi. Egy vásár alkalmával rendezett ribillió rosszul sikerült. *Rákóczy* Lászlót golyó ölte meg.

Az eddig még türelmet mutató török most kegyetlenné lett. A keresztényeket a városból kiűzte. Ebben nagy örömet talált, a várost már akkor ellepő gyűlevész nép. A keresztény

templomok utolsó kőéből is a várat erősítette. Ekkor rakták a mai sertésvásár felől rendetlenül álló fehér kőveket a vár falába. *Szent László lovas szobrát s a másik három ércszobrát összetörtek, s azokból ágyut öntenek.* (A szobrokat már régebben Bécsbe szándékoztak vinni, de a nagy súly továbbá az utak és közlekedési eszközök nehézsége miatt nem tehették. Egy terv szerint a Tiszán, Dunán vették legjobbnak az elszállítását, ámde ennek útját vágta török.)

1667-ben engedélyt ad a váradi hasa Diószeg népének, hogy templomát felépíthesse. Ez időben itt tartja *meggyűléseit* Bihar népe.

1670-ben, a debreczeniek török tolmácsát, *Magyary* Ferenczet, egy portyázó török megölte. A keresztények Váradra jöttek panaszra, de mint keresztények, tanukul el sem fogadtattak. Mikor azonban, több török is bizonyította, hogy látták a megölést: a vétkes török megfojtatott s a debreczeniek számára, egy napra közszemlére tétetett.

1685 okt. 15-én, látogatta meg *Thököly* Imre kurucz vezér a váradi basát. Észrevette Thököly az ebédnél, hogy nem jó helyre jött. Menni akart, s neki mondta a basa hogy: »hátra van még a fekete leves«. Kávé után Thökölyt elfogadták Belgrádba szállították. E tény miatt a kuruczok megharagudtak s egy nap alatt Lipót királyhoz csatlakoztak.

1688-ban *Félegyházánál* gyűlekezett a *Nagyvárad ellen indítandó egyesült kurucz és német sereg.*

1689. május havában már mngszállották Nagyváradot s készültek a vár ostromához.

1689. júl. 3-án 1200 török rohan ki a várból, *Tunyogi* Sándor ezredet, öt hadnagyot, hatvanhat kuruczot levágnak. Négy lobogót magukkal visznek. Igaz, hogy 400 török maradt halva, kiknek holttestét a németek temették el (ugy vélem) a hidegser-utcai vámon kívül eső temetőbe.

1691. okt. 12-én vonult fel Bihar felől *Badeni* Lajos őrgróf; serege ugyanakkor érkezett meg *Tüzes* Gábor a gyújtó eszközökkel és ágyúkkal. Okt. 13-án megkezdték a vár lövetését.

1691. okt. 16-án rohammal vették be Olaszi tapaszos (1663-ban épített) *palánk* kerítését. A mai Kálvária hegyről lövöldözött egy ágyutelep. Naponta új meg új csapatok támadnak.

1691. okt. 27-én gyújtó golyókkal lövik a vár épületeit. 40-án lángba borul a vár, melynek falán két roppant rés tátong. *Thököly* a vár felmentésére török sereggel közeledik. Ezek folytán az ostromlók téli pihenésre szednek. Más hír is fenyeget.

1691. nov. 1-én *Galga* tatár királyfi Nagyváradra tör. Megsarcosolja az egész vidéket. Debreczen előjáróit addig kint tartja, míg 40.000 tallért le nem fizetnek. Egy tanácsbeli tag itt halt meg Váradon a sanyargatás miatt.

1692. május 11. *Heisler* tábornok vette a várat ostrom alá. Az ő táborával jött az I. Lipót király által még 1688-ban kinevezett *nagyváradai püspök*, ki romban találta a várost; elfoglalva annak erősségét, a várat.

1692. május 11-én *114 ház volt Nagyváradon*. Ezek közül 81-ben laktak, jött ment idegen lakók, nagyobbára hízelt, csaló, ronda nép. 21 háznak volt ismert régi lakója. A többi üresen állt.

1692. május 20-án *Heisler* tábornok megadásra szólította fel a várőrséget és az. — kirohanással válaszolt.

1692. május 22-én lecsapoltatja *Heisler* a a sáncz vizét. Segélyére van egy öreg molnár, ki az 1660-iki török ostrom alkalmával a lecsapolást látta.

1692. május 26-án aknákat készítenek a várfalak felé s a hegyekről megkezdik az ágyuzást. Ágyuznak 3 napon át.

1692. május 29-én a lőporraktár légbe repül, május 30-án egy akna felrobban, tetemesen nagyitva a Kolozsvári-utca felé eső falon lövött rést.

(Folyt. köv.)

Kinai háború.

A háború mai állásáról a következő *táv-irataink* szólnak:

A követek tanácskozása a békéről.

Páris, okt. 30. (Saj. tud. táv.) A Havasügynökség jelenti Pekingből: A követek folytatták tanácskozásait, hogy megegyezésre jussanak a Kinának teendő föltételekre nézve. A tanácskozás alapjául az elvben elfogadott francia javaslatok szolgálnak. Az osztrák-magyar követ ideérkezett. Egy század francia katonaság, a melyet Pekingtől Nyugatra küldtek ki egy napi járásnyira, hogy a környéket az ellenségtől megtisztítsák, azt jelenti, hogy utközben a boxerek zaklatták. A csapat nyolcz boxert megölt, egyet elfogott és egy golyószórót zsákmányolt. A Pekingből Paotingfuba ment nemzetközi hadoszlop visszatért és az útjába eső falvakat megtisztítja a lázadóktól. A fegyveres lakoságot megbüntetik, fegyvereit elveszik és megsemmisítik. Li-Hung-Csang értesítette a követségeket, hogy Ju-Hsien megmérgezte magát.

Li-Hung-Csang és a béke.

London, október 30. (Saját tud. táv.) A Daily News-nak jelentik Sanghaiból: Kinai lapok jelentése szerint a béketárgyalások simán folynak. Ezek a lapok már a békeföltételeket is közlik, a melyek állítólag a következők: Négy millió taelnyi kártérítés, a tea-vámoknak és a likin-jövedéknek idegenek által való kezelése, Thuan herczegnek életfogytiglani fogságra ítélése, a császár visszatérése Pekingbe állandó idegen védőőrséggel, korlátlan lakásjog az idegenek számára és a Kina számára való fegyvervásárlás eltiltása. Li-Hung-Csang állítólag elfogadhatóknak nyilvánította ezeket a föltételeket.

Waldersee utazása.

Pétervár, okt. 30. (Saját tud. táv.) A vezérkar mai jelentése szerint Waldersee gróf október 24-én indul Tiencinből Pekingbe. Az oroszok, a kik a tiencin-pekíngi vasutat megszállva tartják, katonai tisztelgessel fogadták, a miért köszönetet mondott Lehevics tábornoknak.

EGYESÜLETEK

Az orvosok ülése. A »Biharmegyei Orvos-Gyógyszerész- és Természettud.-Egylet« folyó évi november hó 2-án délután 5 órakor (Uri-utca, akadémia) szakulást tart, melyre a t. egyleti tagokat ezennel meghívom. Kelt Nagyváradon, 1900. október hó 28-án. Dr. *Edelmann* Menyhért, egyleti titkár.

IRODALOM.

Magyar Sion. A kitűnően szerkesztett egyházirodalmi havi folyóiratnak 1900. évi X. füzetje következő tartalommal jelent meg: A régi pannoni püspökök metropolitája. Balits Lajos dr.-tól. A nyugati nagy egyházszakadás történetéhez. Áldásy Antal dr.-tól. Modern geologia. Pethő dr.-tól (Befejező czikk.) Irodalom és művészet. Laurentio Janssens S. J.: Somma Theologica, ad modum commentarii in Aquinatis Summam praesentis aevi Studiis aptata. Ism. Pethő dr. — Karsch Lollion dr.: A vasárnapi szent szakaszok magyarázata. Ism. Kereszty V. dr. — Huber Lipót: Drámai költészet és színház a zsidóknál. Ism. Kereszty V. dr.

— Hahnekamp György: Magyar konvertiták. Ism. Liberius. — Mayer Béla: Alkalmi beszédek és értekezések. Ism. X. — A szombathelyi növényedékpapság sz. Ágoston-társulatának tagjai: Káté a lelkipásztorok számára. Ism. X. — Craven Agostné (Ford. Rada István dr.): Éliane. Ism. X. — Finn Ferencz S. J. Ford. és átdolg. az esztergomi papnöv. m. e. i. iskolája. Light-foot Calude. Ism. Liberius. — Joseph Schlecht: De duabus viis. Vegyes közlemények. A jeles folyóirat előfizetési ára egész évre 12 korona, megrendelhető Esztergomban.

S P O R T.

Vívó-iskola megnyitás. *Payka* Vilmos okleveles vívó-mester és városunkban elismert tekintély vívóiskolát rendezett be a *N.-Teleky*-utcán levő volt polgári iskola helyiség tornatermében. A szakavatott mester vezetése alatti órákra, melyek ma este vizsik kezdetüket, igen sokan iratkoztak be már is a fiatalság köréből.

Igazságszolgáltatás.

Fokról-fokra. Egyik előkelő nagyváradai család sarja állott tegnap a büntető törvényszék előtt. Nem az első esete már, hogy a büntető törvénykönyv szakaszaiba ütköző tetteket követ el, de úgy látszik, hogy nem akar megjavulni, hanem halad a lejtőn lefele. S. L.-nak hívják a züllésnek indult ifjut, a ki mint belfényéri segédjegyző két rendbeli sikkasztást követett el. Mind a két esetben posta utalványon hamisította az átvevő fél aláírását s a telvett pénzt elköltötte. Az egyik megkárosított *Boglucz* Zoltán belfényéri irnok, a kinek nevére 14 frt érkezett postautalványon. Mint-hogy pedig Belfényér a tenkei postához tartozik, tehát a küldőncz, a ki a postai küldeményeket Tenkéről elhozza, mindent a község-házához visz először, honnan a kikézbítés történik, S. L. átvette a postát, s látván, hogy Boglucznak pénze jött, aláírta annak nevét a vevényen, s a pénzt elhozatta. A sikkasztás úgy tűnt ki, hogy Boglucz Mármaroszigetről nagybátyjától várta a pénzt, s tudakozódott levélben, hogy miért nem küldik a 14 frtot. A nagybátyja megírta, hogy a pénzt már 2 héttel ezelőtt elküldte, a mint meg is ígérte unoka-öccsének, hogy vadászati jegyet válthasson magának. Az átvevő vevényen pedig rajta volt a Boglucz Zoltán neve, s így tűnt ki, hogy S. vette fel a pénzt. — Ugyancsak így járt el *Ilicza* Tógyer kocsubai lakossal is, kinek 99 frt 77 krját vette föl, de át nem adta neki. Iliczának ugyan visszafizette apródonként az összeget állítása szerint teljesen, de károsított úgy mondja, hogy 5 frt híjával. Vádolt az első esetre vonatkozólag teljesen tagadott, utóbbi azonban beismerte, mentő okul hozván fel, hogy a pénzt azért nem kézbesítette, mivel két Ilicza Tógyert ismer, s közben bejött Nagyváradra s itt az összeg egy részét elköltötte. A törvényszék mindkét esetben beigazolvá látván a vádat, *Sch. L.-t* sikkasztás vétségeért *nyolcz havi fegyházra* ítélte. Az ítéletet ügyész is, vádlott is megfélebbeztek.

Sikkasztó végrehajtó. *Jancsó* Béla jelenleg Nagyvárad városi díjnok és irattáros még mint margittai végrehajtó hivatalában a vád iratok szerint többszörös visszaélést és büntettet követett el, minek következtében hivatalától megfosztották s ellene büntügyi feljelentés tétetett 2 család, 4 közokirathamisítás, 1 hamis tanúzásra való rábírási büntetése, és 5 sikkasztás vétsége miatt.

A kir. törvényszék a hosszadalmas bűnügyet tegnapelőtt és tegnap tárgyalta. A bíróság elnöke Nagy József kir. törvényszéki bíró, szavazóbírák dr. Simay Gyula és dr. Dorgó Gábor voltak, a vádhatóságot pedig Korn Lajos kir. alügyész képviselte.

Vádolva volt Jancsó Béla első sorban 4 rendbeli közokirathamisítással. Ugyanis a reá bízott végrehajtásokat tényleg nem fogantatosította, hanem ráíjesztett az adós félre, hogy fizessen, különben végrehajtja s elárverezi. A szegény emberek aztán, ha csak képesek voltak, kifizették tartozásaikat a végrehajtónál.

Ő azonban nem szolgáltatta a pénzt rendeltetési helyére, hanem saját céljaira fordította, s hogy a sikkasztást leleplezze, hamis végrehajtási jegyzőkönyvet készített. Persze ezen eljárásával csak ideig-óráig huzhatta a dolgot, mert a felek megstörtetvén az eljárást, ő kénytelen volt az árverést kitűzni. Ekkor azonban azok, kik kifizették a követeléseket az eljárási költséggel együtt, felmutatták a kapott nyugtákat a bíróságnál, mely természetesen Jancsót azonnal felfüggesztette állásától.

A megindított vizsgálat aztán a következő büntetéseket derítette napfényre.

Kiss Sándor albisi lakostól 20 frtot, Nyika Gábor bagymádfalvi lakostól, Wallner Odön követelésére 70 frtot. M. Nagy Lajostól 27 frtot, Bötger Ferencz felső ábrányi lakostól 30 frtot, Nagy Zsigmond margittai lakostól 30 frtot vett föl Jancsó, de ezért a végrehajtási jegyzőkönyvet elkészítette s az árverést nagyjából kifizette.

Ekkor sült ki, hogy valósággal nem is léteznek azok a tárgyak, a miket ő a jegyzőkönyvbe bevezetett. Továbbá Mayer Rezső, nagy becskeréki czég javára, Vámos-Lázur község ellen fogantatosítandó végrehajtás költségére 6 frt 57 krt vett föl előlegül, s ezt akkor, mikor felfüggesztették állásától, s a hivatalos pénzekkel el kellett volna számolnia, nem szolgáltatta be.

Még számos kisebb sikkasztás került napvilágra, vádlott azonban a végtárgyalás folyamán mindent tagadott, vagy pedig az elnök bíró feltett kérdésére nem adott választ. A bíróság még néhány újabb tanu kihallgatását rendelte el s ezért is a tárgyalást nov. 16-ra elnapolta.

Megsértett ügyvéd. Kellemetlen levelet kapott ez év május első napján Polonyi Géza ügyvéd orsz. képviselő. Egy peres ügyből intézte Latinovics a sértő tartalmu levelet Polonyihoz. Ennek a levélnek utolsó mondata így hangzott:

„Ellenkező esetben kénytelen leszek kijelenteni, hogy ön rágalmozási szándékkal szeret valótlanokat állítani.”

Polonyi ezért becsületsértés vétsége címén jelentette fel Latinovics Ernőt.

Ma tárgyalta ezt az ügyet Nagel büntető aljárásbíró. A tárgyaláson a panaszos képviseletében dr. Falussy Árpád ügyvéd jelent meg, Latinovics Ernőt dr. Enertay Pál ügyvéd védte.

A bíró kérdésére Latinovics beismerte hogy ő írta a levelet s csak arra kérte a bírót, hogy mellőzve a bizonyítást, ítéletet hozzon. Dr. Falussy vádja után a bíró Latinovicsot becsületsértésért 50 korona pénzbüntetésre ítélte. Az elítélt megnyugodott s így az ítélet jogerőssé vált.

SZINHÁZ.

HETI MŰSOR.

Szerda: Napoleon öcsém. (Először.)

Csütlörtök: Molnár és gyermeke.

Péntek: Görög rabszolga. (Negyedszer.)

Sombat: Kertészleány. (Orley Flóra fellépte.)

Vasárnap:) d. u.: Babszem Jankó.
) este: Falu rossza.

A troubadour. Tegnap másodszor adták elő Verdi operáját, félig telt ház előtt. A siker most is meg volt s a közönség a főbb szereplőket, B. Csik Irént, Székely Annát, Kalmár Józsefet, Pintér Imrét többször zajosan megtapsolta.

Paulayné Nagyvárados. Paulayné Adorján Berta asszony, kinek a közelmúltban oly nevezetes sikerei voltak Nagyváradoson, november elején fog vendégszerepelni újból a Szigligeti-Színházban. Az *Arany ember* Atália szerepében, majd *Toskában* lép föl, később a *Szerelm bolondjai* és *Fernand* fő női szerepét fogja játszani.

A legközelebbi bemutatók. Érdekes próbák folynak naponként a színpadon. Thury Zoltán nagyhatású, szenzációs színművére, a *Katonákra*, s a *Névtelen levelek* című vígjátékra készül a társulat drámai személyzete, mely Jókainak *Fekete vér* című ögynyörű drámájának bemutatására is kiváló gonddal készülődik. A koszorus költő művének november közepén lesz a bemutatója.

Ámon Margit nem jön Nagyváradra. Több lapot bejárt az a hír, hogy Ámon Margit, a Népszínház kedvenc primadonnája Nagyváradra szerződnek s ebben az ügyben állítólag már tárgyalásokat is kezdett Somogyi Károly igazgató. Tudakozódtunk a kérdésben s azt a határozott választ kaptuk, hogy a hírből — sajnos — egy szó sem igaz.

Orley Flóra debütje. A nagyváradi közönség kedves ismerőse, Orley Flóra szombaton este lép fel először az új színházban. A kitűnő primadonna a *»Kertészleány«* című bájos zenéjű operett fő női szerepét játsza, melyben előkelő színpadokon jelentős sikerei voltak. A kedves reprizre nagy gonddal készül az énekes személyzet, melynek tagjai közül Forrai Ferikének, Pintér Imrének, Nyáray Antalnak lesz nagyobb szerepe a darabban.

November elseje a színházban. Halottak estéjén, november elsején Raupach népdramája: *Molnár és gyermeke* kerül előadásra. Az igazgatóság nagy disszel állítja ki a darabot, melyben a drámai személyzet nagyrésze közreműködik.

Napoleon öcsém. Rákosi Viktor és Gutti Soma rendkívüli sikereket ért, ötletes vígjátéka: *»Napoleon öcsém«* ma, szerdán kerül bemutatásra a Szigligeti-színházban. A mulató, szellemes vígjáték valószínűleg vonzó repertoár darabja marad színházunknak.

REGÉNY-CSARNOK.

Balny város titka.

Regény.

Franziából fordította: K—6.

78.

Végre szökésre gondolt. Szökni, de hová? . . . Mily szegény volna leányára nézve, ha megtudná, hogy atyja elszökött elsikkasztva . . . de hiszen nincs mit elsikkasztani . . . Azaz, hogy itt van még érintetlenül a százezer frank, melyről nem adott nyugtatványt és a pénztári könyvbe sem vezette be. Elszökök és magával viszi a százezer frankot, gyorsan nagy vagyont szerez, magához hívja Luciet, kárpótolja Jakabot . . .

Igy gondolkodott a közjegyző, mikor Jakab hozzájött és megkérte tőle leánya kezét. Ő, csak hogy megszabaduljon, másnapra igérte határozatát.

Másnap, hogy gondolkozhassék a dolog fölől, délután elment sétálni. Bement, az istállóba, levette a hátsó kertajtó kulcsát, magához szólította kutyáját és elment.

Mintegy öntudatlanul a Vizil erdőbe ment. Gondolataiba mélyedve azt sem tudta, hogy hol jár. Az októberi napok már rövidek, négy óra felé homályosodni kezdett. Ledoux megnézte az óráját.

— Négy óra, ideje, hogy visszatérjek.

E pillanatban közelében puska lövés hallatszott, mire Ledoux föltettent gondolataiból:

— Hol is vagyok tulajdonképpen? Lám, itt az Agyag-major, tehát a vizili erdőbe jutottam. Ha erre balra fordulok, félóra alatt ott-hon leszek.

Ledoux meggyorsította lépteit, kutyája előtte futott szaglálva, néha-néha szemrehányó tekintetet vetett gazdájára, hogy ilyenkor puska nélkül jár.

Egyszerre a kutya megállott egy sűrű bokor mellett, farkát maga alá kapta és elkezdett hangosan vonítani.

— Mi bajod van, Tom? kérdezte Ledoux keresz csak ott a bokorban, talán valami róka rejtőzött el? Azt nem így szoktad jelezni.

Maga is odament a bokorhoz megzörgette, de semmi nesz sem hallatszott. Ekkor félre hajtotta az ágakat s egyszerre egy holttestet vett észre a földön.

Az ijedség első percei után a jegyző megvizsgálta a holttestet: hanyat feküdt mellette egy puska hevert, melynek csöve elrepedt. A halott arcza isszonyuan el volt éktelenítve, a puska cső leszakadt darabja annyira összeroncsolta, hogy csak két oldalt lévő pofaszakállát volt kivehető. A mi öltözetét illeti, ez olyan volt, mint legtöbb falusi vadászemberé.

— Ki lehet ez az ember? kérdezte magában Ledoux. Nem ismerem, tehát nem Balnyból való.

A közjegyző újra lehajolt, hogy közelebből megvizsgálja a szerencsétlent. Megérintette: még meleg volt. Eszébe jutott az előbb hallott puska lövés.

— Bizonyosan valami vadász, gondolta, napszámos, vagy földmives nem lehet, látszik a kezeiről.

Megindult, hogy a csendőrségnek tudtára adja az esetet, a halott fegyverét magával vitte.

Alig haladt ötven lépésre, mikor hirtelen egy gondolat villant meg agyában.

— Lássuk nem csalódtam-e?

Visszatért a holttesthez.

(Folyt. köv.)

MULATSAG.

Felolvasás a velencei Népkörben. A várad-velencei *»Népkör«* szombati felolvasó estélyére nagyban folynak az előkészületek. A rendezőség a színtársulat egyik jeles tagját ma kérte fel a közreműködésre, ki szavalni fog. Felolvasni fognak: *Ady* Endre és *Varga* Laura k. a. utóbbi a Nőemancipációról. A felolvasás után táncz lesz. Meghívók külön nem bocsátatnak ki, hanem ez uton hivatik meg az érdeklődő közönség. Kezdeté pontban 8 órakor. Belépti jegy 1 korona. Jegyek előre válthatók a kör helyiségében.

TAVIRATOK.

Császká érsek jubileuma.

Kalocsa, okt. 30. (Saját tud. táv.) Császká érseket 50 éves papi jubileuma alkalmából tegnap Bács megye és Zombor város részéről 62 tagu küldöttség üdvözölte, a melyet Vojnits báró főispán vezetett eleje. A küldöttség tagjai voltak: Latinovits János, Sándor Béla, Széchenyi Viktor és Chotek Rezső grófok, Zaka Milán, Pinkovits József, Latinovits Pál és Géza orsz. képviselők és Bács megye sok előkelősége. Valamennyien fényes dísz-

magyarban jelentek meg. Vojnits főispán üdvözlő szavaira Császka érsek szeretetteljes válaszban felelt és a küldöttség tisztelőre ebédet adott.

Főhercegek utazása.

Bécs, okt. 30. (Saj. tud. táv.) Frigyes főherceg ma innen visszautazott Pozsonyba. Izabella főhercegnő és leányai Mária, Krisztina, és Mária Anna főhercegnők holnap utaznak Pozsonyba.

Papp Béla felakasztása.

Szatmár, okt. 30. (Saj. tud. táv.) Bali Mihály hóhér két pribékjével tegnap reggel Szatmárra érkezett. Lázás nyugtalanság uralkodik Szatmárott. A járókelők élénken tárgyalják Papp Béla esetét. »Felakasztják Papp Bélát, megérdemli a gazember!« — ilyféle kifakadásokat lehet uton-utfélen hallani. Bali Mihálynak is sok bámulója akad; ő különben már működött évek előtt Szatmáron a Francz Pál nevű rablógyilkos akasztásánál.

Labori merénylete.

Páris, október 30. (Saját tud. táv.) Tegnap egy ismeretlenjelentkezett a rendőrségnél, a ki azt adta elő, hogy a Labori ügyvéd ellen Rennesben elkövetett merényletnek ő a tettese. Az ismeretlent letartóztatták és a vizsgálatot megindították.

Vaskartell.

Bécs, október 30. (Saját tud. távirata.) A prágai vasipar részvénytársaság közgyűlésen Kestarnék központi igazgató egy részvényes kérdésére kijelentette, hogy az igazgatóság a kartell-kérdését tisztán belső üzleti ügynek tekinti, mint bármely más üzleti kérdését s ennél fogva nem tartja szükségesnek, hogy ez a dolgot nyilvánosan tárgyalják. Az igazgatóság, mint minden más üzleti kérdésben, ebben is meg fogja óvni a vállalat érdekeit. Egy másik részvényesnek a kérdésére kijelentette Wanniek, az igazgatótanács elnöke, hogy ugyanugy vélekedik erről a dologról, mint Kestarnék. A mi a prágai vasipar-részvények árfolyamának hanyatlását illeti, az nem a kartell dologával, hanem a nemzetközi vaspiac általános helyzetével függ össze.

A közgyűlés azután egyhangulag megadta az igazgatótanácsnak a fölmentvényt és elhatározta, hogy a 4,483,000 koronát tévő tiszta nyereségből 5%-nak részvénykamat és 10%-nak az igazgatótanács nyereségrészesedése fejében való levonása után 20%-os fölülosztalék vagyis 330,000 korona fizetessék ki a részvényeseknek. A megmaradó 189,500 koronát új számlára viszik át. Az alapszabályok értelmében kilépett Lieben Rikárd, Kuppelwieser Károly dr., Kuppelwieser Pál, Wanniek Frigyes és Wolfrum Károly igazgatósági tagokat újra megválasztották, az elhunyt Skoda alelnök helyébe pedig Stradal Ferencz Károly drt választották meg.

Robbanás Amerikában.

New-York, okt. 30. (Saj. tud. táv.) Ma délben a Tarrant és társa cég drogua- és vegyészeti gyárában iszonyu robbanás történt. A gyár lángtengerhez volt hasonló. Később néhány még erősebb robbanás következett. A gyár előtt vezető magas pálya elpusztult. Állítólag vagy 150 ember vesztette életét.

London, okt. 30. (Saj. tud. táv.) A Reuter-ügynökséghez érkezett újabb new-yorki távirat szerint a Tarrant-féle gyár alkalmazottai egy kivételével mind megmenekültek. Az első robbanás csak öt percczel a tűz kiütése után történt.

Földrengés Dél-Amerikában.

Carracas, okt. 30. (Saját tud. távirata.) Tegnap délelőtt iszonyu földrengés volt itt, a mely nagy kárt okozott. Harmincz ember életét vesztette, sokan megsérültek. A köztársaság elnöke, a ki úgy akart menekülni, hogy kiugrott az ablakon, lábát törte.

Carracas, okt. 30. (Saját tud. távirata.) Az ország belsejéből érkezett hírek szerint a tegnapi földrengést, egészen az Andesekig érezték.

Az amerikai elnökválasztás.

Washington, okt. 30. (Saj. tud. táv.) Ugy a republikánusok, mint a demokraták nagy bizalommal néznek elé az elnökválasztásnak. Mind a két párt a maga jelöltjének kedvező találgatásokat tesz közzé a várható eredményre vonatkozólag. A Journal azt mondja: Külön tudósítónk, a kik mind a két párt legjobban beavatott embereinek őszinte véleményét közlik és maguk is utána járnak, azt jelentik, hogy a demokraták száma egyre szaporodik és Bryan több szavazatot fog kapni, mint a mennyire szüksége van, hogy megválasztassék.

Kormányválság Bulgáriában.

Szófia, okt. 30. (Saját tudósítónk táv.) Itt miniszterválság tört ki. A fejedelem ma Grekov volt miniszterelnökkel és Petrov volt hadügyminiszterrel értekezett. Mindketten hajlandóknak nyilatkoztak kormányalakításra ama föltétel alatt, hogy az adózavargások miatt elítélteknek megkegyelmeznek.

Meglopott csendőrök.

Tenke, okt. 30. (Saj. tud. táv.) Tegnap éjjel a helybeli csendőrlaktanyába ismeretlen tettesek betörték s a csendőrök összes ruhaneműit ellopták.

A vállalkozó szellemű betörőket erélyesen nyomozzák.

Transzválból kiutasított svájczok.

Bern, október 30. (Saját tud. távirata.) Több svájcz, akiket az angolok Transzválból minden ok nélkül kiutasítottak, panaszt tettek miatt a szövetségtanácsnál, mely viszont reklamációt intézett az angol kormányhoz megfélelő kárpótlás céljából.

A Hilsner-pör tárgyalása.

Pisec, okt. 30. (Saj. tud. táv.) Ma sorra kerül Hilsner anyjának és testvéreinek kihallgatása. Az első tanu Sedlak polnai városi képviselő azt mondja, hogy Hruza Ágnes meggyilkolása miatt a gyanu mindjárt Hilsnerre irányult. Mikor a csendőrörsevezető házmotozást végzett Hilsnernél, a tanu semmi gyanusát nem talált. Az a három legény, a kikkel Hilsner a Katalin-hegyen volt, azt mondta, hogy Hilsner nem ment velők haza, hanem a brezinai erdőbe ment. Két nappal rá a gyilkosság színhelyére vezették Hilsnert, de új dolgot nem lehetett konstatálni. Másnap Hilsner ruhái eltűntek egy drapszinü nadrág kivételével, a melyeket a tanu határozottan fölismer. Azután letartóztatták Hilsnert.

Az amerikai szénsztrájk vége.

New-York, okt. 30. (Saj. tud. táv.) A kőszénbányák legnagyobb részében ismét megkezdődött a munka. Csak néhány helyen sztrájkolnak még a munkások.

Szigligeti-

Színház.

Folyószám 17.

Idénybérlet 15 sz

Nagyváradon, szerdán, 1900. okt. 31-én:

Napoleon öcsém.

Énekes bohózat.

S Z E M É L Y E K :

Dr. Tállyay Kálmán, ügyvéd —	Balla Kálmán
Lili, felesége — — — —	Szohner Olga
Baráth Ödön, mérnök — —	Gáthy Kálmán
Fanyari Napoleon, ügyv. bojtár	Erdélyi Miklós
Fülöp, színházi sugó — —	Béreczi Gyula
Flóra, felesége — — — —	P. Szép Olga
Maczák, felügyelő Tállyainál —	Id. Sággy Zsigmond
Narcisz szobaleány — — —	B. Horváth Irma

A holnapi előadásra jegyek előre válthatók d. u. 3 órától 5-ig a rendes nappali pénztárnál.

HELYÁRAK: Nagypáholy 7 frt. Földszinti és első emeleti páholy 6 frt. Másodemeleti páholy 4 forint. Zsolye 1 frt 50 kr. Kőrszék 1 frt 20 kr. Támlaszék 1 frt. Erkélyülés 1-ső sor 60 kr., közép 2-ik sor 50 kr., oldal 2-ik sor 40 kr. II. emeleti zártzések 30 kr. Földszinti állóhely 50 kr., diák és katonajegy 30 kr. Karzati állóhely 20 kr. Egy szinlap 10 kr.

Jegyek előre válthatók d. e. 10-től 12 óráig, d. u. 3-tól 5-ig. Esti pénztárnyitás fél 7, vasár- és ünnepnapokon este 6 órakor.

Színházi látesövek a ruhatárnál kaphatók bérbe, ára 30 kr.

Kezdeté 7 órakor, vége 10 órakor.

Holnap csütörtökön, nov. 1-én:

A molnár és gyermeke.

Népdráma 5 felvonásba.

KOZGAZDASAG.

Milyen sűrűn vessünk. Köztudomásu, hogy egy a szalma, mint a szemtermés nagysága általában a vetés sűrűsége arányában növekszik, s ha nem holdankénti termést tekintjük, hanem azt vizsgáljuk, hogy minő befolyással van a tenyésztőterület az egyes növények termőképességére, úgy azt fogjuk tapasztalni, hogy egy bizonyos határig a növények termése annál nagyobb, minél ritkábban lettek azok elvetve, de a bizonyos határon túl a termés már nem növekedik, hanem ellenkezőleg, fokozatosan csökken. Hogy miért van ez így, az a következőkből kitűnik.

A növények fejlődésére s életképességére legnagyobb befolyást a világosság gyakorol. Ha sűrű a vetés, akkor erős a beárnyékolás, hiányzik a világosság s így a növény nyurgán nő fel, egyes szervei nem fejlődhetnek ki, mert abban egyik a másikat akadályozza, de silány lesz a tiszta vetés eredménye azért is, mert minél sűrűbb a vetés, annál több vizet használnak el a növények s így a később esetleg bekövetkező szárazságot a növény megérzi s a mint mondani szokták kényszererett lesz.

Nagyon fontos dolog tehát a vetés sűrűségének helyes megállapítása s e tekintetben határozott számokhoz alkalmazkodni nem lehet, hanem igenis figyelembe kell venni mindazon tényezőket, melyek az egyes növényeknek adandó tenyésztőterület nagyságára befolyást gyakorolnak. E tényezők következők: 1. A növény varietása és pedig e tekintetben általános szabály az, hogy minél késebb érésű valamely növény, annál ritkábban kell vetnünk. 2. A talaj tápanyagkészlete. Gazdag, tápduc s olyan talajban, melyen közvetlenül a vetés előtt akár istállótrágyát, akár műtrágyát használtunk, kevesebb vetőmagot használhatunk fel, mint ellenkező esetben. 3. Az égalji viszonyok olyan alakulása, melynél átlagosabb a nyirkosság,

Nyomatott a Szent László-nyomdában Nagyváradon.